

De euro en verdragswijziging

René Smits

vrijdag 05 november 2010, 13:20

update: vrijdag 01 juli 2011, 03:06

René Smits

Afgelopen week besloten de regeringsleiders van de EU tot een mineure verdragswijziging. Ze willen van hun voorzitter, Herman Van Rompuy, in december concrete voorstellen zien.

De regels over de Economische en Monetaire Unie (EMU), in Maastricht overeengekomen, zijn sindsdien vrijwel onaangetast gebleven bij opeenvolgende verdragswijzigingen. De Conventie die de Europese Grondwet voorbereidde bleef goeddeels van de EMU af. Hetzelfde gold voor het wijzigingsverdrag van Lissabon, dat voor de Constitutie in de plaats kwam. Niet rommelen aan recente regels die goed werken, was het parool.

Toen de financiële crisis dit jaar uitwaaierde van de financiële sector en de reële economie naar de overheidsfinanciën van vooral de periferie van het eurogebied, bleken die regels niet afdoende. Ze kwamen wel steeds meer in de belangstelling te staan. Niet in de laatste plaats omdat het stemmen opgingen dat Griekenland en andere lidstaten de euro beter konden opgeven.

Uittreden uit de Europese Unie

Nu voorziet het EU-verdrag sinds 'Lissabon' in uittreden uit de Europese Unie via een slecht doordachte procedure die weinig regelt over wat er gebeurt met de communautaire rechten en met de ene munt mocht een lidstaat uit de Unie willen stappen. Opgeven van de euro kan evenwel juridisch niet, althans daar is een aparte verdragswijziging voor nodig. De weg naar de muntunie is een one-way street. Ook als die weg is ingeslagen met valse papieren over de vereiste convergentie. Nu komt verdragswijziging onverwacht snel toch aan de orde.

Helaas gaat het om een geringe aanpassing die de fundamentele onevenwichtigheid in de EMU niet oplost. Immers, er is sprake van hinkende integratie: de Unie heeft één munt met federale bevoegdheden voor Europese instanties, maar het economische beleid bleef nationaal, (zwakjes) gecoördineerd op EU-niveau.

Maastrichter clause

De voorkeur van de regeringsleiders gaat uit naar een revisie door middel van een verkorte procedure. Er komt geen Conventie om in het openbaar en met betrokkenheid van velen fundamentele wijzigingen door te voeren. Sterker nog, de zogenoemde 'no bail out clause', die inhoudt dat schulden van lidstaten niet ten laste komen van andere lidstaten of van de Unie en niet door hen mogen worden overgenomen, blijft waarschijnlijk overeind. Deze Maastrichter clause was één van de bepalingen die getuigden van de Zeitgeist van de jaren '80 en '90 waarin marktwerking als dé oplossing van vraagstukken werd gezien. Regeringen dienen op eigen benen te staan, markten oordelen over hun prestaties en daarmee over het renteniveau waartegen overheden kunnen lenen.

Er staan twee wijzigingen op het programma. De tijdelijke faciliteit voor lidstaten van de eurozone die zich niet meer op de markt kunnen financieren, in mei ingericht naast het Grieks hulpprogramma, moet een permanente basis krijgen. Deze faciliteit, in een privaatrechtelijk jasje gestoken buiten de verdragen om, geldt tot 2013. En er moet een voorziening komen voor ordelijke herstructurering van overheidsschulden en private verplichtingen.

'Lissabon' ratificeren

Niet een visie op de toekomst van de EMU is de inspiratiebron voor de beoogde verdragsverandering, maar angst. Vrees voor het Duitse constitutionele Hof in Karlsruhe, dat maar net toestond 'Lissabon' te ratificeren en met 'Maastricht' ook al moeite had. Gelukkig kan er, als de politieke wil er is, al veel onder artikel 122 van het Verdrag over de Werking van de Europese Unie.

En deed de Commissie al wetsvoorstellen voor versterking van de beleidscoördinatie. Toch lijkt de voorgestelde richting niet de goede: repressie werkt niet, zeker niet tegenover de grotere lidstaten. Integratie van de (arbeids-)markten en een Europees debat over de economische politiek lijken meer geëigend. Over een derde element dat steeds werd genoemd als het om verdragswijziging ging – opschorting van stemrechten van overtreders van de regels van de EMU – een volgende keer.

René Smits is hoogleraar in het recht van de economische en monetaire unie aan de Universiteit van Amsterdam

Bron: <http://fd.nl/Archief/2010/11/05/de-euro-en-verdragswijziging>